

Hänvisning

Betänkande från Ålandsarbetsgruppen med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland

Justitieministeriet

Kirjaamo.om@gov.fiJanina-groop-bondekam@gov.fi

Kontaktperson

Senior rättsakkunnig Niclas Slotte

Ärende

Ålands landskapsregerings positioner gällande förslaget från Ålandsarbetsgruppen med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland

Landskapsregeringen konstaterar nödvändigheten i att trygga ålänningarnas grundläggande fri- och rättigheter. Självstyrelsemyndigheterna är därför beredda att medverka till och ansvara för att skapa en rättsgrund för uppgifter som nu ligger inom rikets lagstiftningsbehörighet. Det är av yttersta vikt att även ålänningars grundläggande fri- och rättigheter tryggas efter rikets välfärdsreform.

Bakgrund

Den 25 januari 2024 överlämnade den s.k. Bygglingsgruppen ett delbetänkande till justitieministeriet där det föreslås följande:

- Lagstiftningsbehörigheten om administrativa ingrepp i den personliga friheten, som hänför sig till rättsområden inom landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet, överförs från rikets behörighet till landskapet. Det gäller främst hälso- och sjukvård och socialvård.
- Förvaltningsbehörigheten i fråga om bekämpning av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur samt giftbekämpning ändras så att den motsvarar uppgiftsfördelningen mellan de behöriga myndigheterna i landskapet Åland och riket. Dessutom ska man se till att hälso- och sjukvården på Åland har tillräckliga befogenheter när den sköter andra uppgifter enligt rikslagstiftningen. En närmare uppgiftsfördelning mellan landskapet och myndigheterna i riket konkretiseras för Ålands del genom överenskommelseförfordningar.
- Den nuvarande bestämmelsen om hörande av landskapet ska utvecklas i samband med de lagförslag som är särskilt viktiga för landskapet Åland.

Landskapsregeringens positioner

Administrativa ingrepp i den personliga friheten

Landskapsregeringen konstaterar inledningsvis att förslaget om att den lagstiftningsbehörighet som gäller hälso- och sjukvård samt socialvård och som gäller administrativa ingrepp i den personliga friheten skulle överföras från riket till landskapet Åland i grunden är positivt. Den rättsliga och samhälleliga utvecklingen medför att behörighetsfördelningens ändamålsenlighet bör omvärderas. De administrativa ingreppen är nära sammanknutna med åländsk lagstiftningsbehörighet inom vården. För att dessa befogenheter ska kunna integreras i åländsk lagstiftning och för att trygga dessa samhällstjänster på svenska, förutsätts en överföring av lagstiftningsbehörighet för de administrativa ingreppen i den personliga friheten inom de rättsområden som redan hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen stödjer därför förslaget under förutsättning att avräkningsgrunden samtidigt justeras för att finansiera de utgifter som rättsområdet medför för självstyrelsen.

Bekämpning av smittsamma sjukdomar

Landskapsregeringen kan acceptera en kompromiss där 30 § 9 punkten i självstyrelselagen ändras så att den nuvarande uppgiftsfördelningen mellan landskapet Åland och riket på området för smittskydd, sådan den utvecklats över tid, föreskrivas närmare genom överenskommelseförordning. Detta förutsätter dock att parterna kommer överens om formulering av berörda överenskommelseförordningar, inklusive ett avtal om kostnaderna för handhavandet av uppgifterna. Utgående från erfarenheterna från Covid-19-pandemin och vikten av att åtminstone åtgärder inom smittskydd för människor är anpassade till åländsk lagstiftning och förhållandena på Åland samt görs på svenska så är en förutsättning även att landskapsregeringen i enlighet med nuvarande lydelse i 30 § 9 punkten självstyrelselagen på Åland fortsättningsvis sköter motsvarande uppgifter som social- och hälsovårdsministeriet i riket.

Framställning och användning av gifter

Enligt förslaget ska 30 § 8 punkten i självstyrelselagen ändras så att denna inte mera hänvisar till de uppgifter som gäller framställning och användning av gifter. Begreppet gifter är föråldrat och bestämmelsen avviker delvis från hur rikets lagstiftningsbehörighet har avfattats i 27 § 30 punkten självstyrelselagen. Fördelningen av förvaltningsbehörighet mellan landskapet Åland och riket kan omfördelas genom överenskommelseförordning. Landskapsregeringen uppfattar förslaget som närmast tekniskt och stödjer förslaget.

Hörande och samråd vid beredningen av lagstiftning

I betänkandet föreslås att när lagstiftning som har särskild betydelse för Åland och som bereds vid statsrådet eller lagstiftning som har särskild betydelse för riket och som bereds vid Ålands landskapsregering ska vara föremål för samråd och information mellan parterna. I sammanhanget bör dock påpekas om den åländska lagstiftningen, strukturen på Åland

eller upplägget blir annorlunda än i riket är helt naturligt och syftet med självstyrelsen är just att utforma lagstiftningen utgående från åländska förhållanden.

Vikten av att Åland likt övriga aktörer i Finland får ersättning för att utföra befintliga uppgifter, ändrade uppgifter och nya uppgifter inom rikets lagstiftningsbehörighet

Nu gällande självstyrelselag saknar ett system eller en struktur för hur självstyrelsemyndigheterna och de åländska kommunerna likt andra aktörer i Finland får ersättning för befintliga uppgifter, ändrade uppgifter och nya uppgifter inom rikets lagstiftningsbehörighet. Vid den fortsatta beredningen av en ny självstyrelselag för Åland och vid beredningen av rikslagstiftning är det därför ytterst viktigt att de ekonomiska konsekvenserna även på Åland utreds och ersätts när det kommer till uppgifter inom rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregerings slutkommentarer

Landskapsregeringen har efter samråd med Ålands lagtings självstyrelsepolitiska nämnd formulerat ovanstående positioner. Landskapsregeringen betonar vikten av att finansieringsfrågorna får en lösning för att Ålands lagting ska kunna omfatta ett förslag till ändring av självstyrelselagen för Åland. Likaså är det viktigt att grundstrukturen för instrumentet med överenskommelseförordningar inte ändras och att den fortsatta beredningen sker i nära samarbete mellan justitieministeriet och landskapsregeringen. Landskapsregeringen förutsätter också att den fortsatta reformen av självstyrelselagen fortsätter så att självstyrelselagens förhållande till Finlands grundlag och de språkliga rättigheterna på Åland förstärks.

Lantråd

Katrin Sjögren

Minister

Camilla Gunell

FÖR KÄNNEDOM: Ålandsminister Anna-Kajsa Ikonen

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden

Riksdagsledamot Mats Löfström

Landshövding Marine Holm-Johansson

Sveriges generalkonsul på Åland Karl-Olof Andersson

